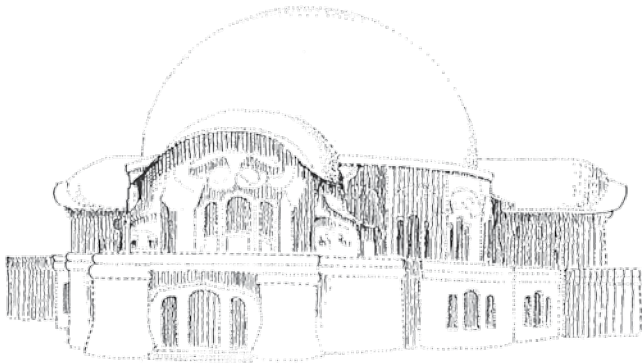

Rudolf Steiner

**Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΩΣ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ**

ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΩΜΑΤΟΣ

Ανθολόγιο διαλέξεων
GA35, GA84, GA101, GA284, GA286, GA287, GA288

Μετάφραση: Γεράσιμος Ε. Κατραμάδος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ETRA

Τίτλος: **Η αρχιτεκτονική ως σύνθεση των τεχνών**

Υπότιτλος: Αισθητικοί νόμοι της μορφής - Ο κόσμος του χρώματος

Ομιλητής: Rudolf Steiner

Μετάφραση: Γεράσιμος Ε. Κατραμάδος

Επιμέλεια κειμένου: Κυριακή Βουδούρη

Επιμέλεια έκδοσης: Βάλλυ Καλοζούμη

Διορθώσεις: Άρτεμις Φ. Χανιώτη

ISBN: 978-618-5735-07-4

Εκδόσεις ETRA© 2023

Ευεργετών 7, Π. Φάληρο, 17563

T: 210 9811753 - www.etra.gr

Κανένα μέρος του παρόντος βιβλίου δεν επιτρέπεται να αναπαραχθεί με οποιαδήποτε μηχανική, φωτογραφική ή ηλεκτρονική διαδικασία ή με τη μορφή φωνογραφικής εγγραφής, ούτε να αποθηκευτεί σε σύστημα ανάκτησης, να μεταδοθεί ή να αντιγραφεί με οποιονδήποτε άλλο τρόπο για δημόσια ή ιδιωτική χρήση χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

‘Το σημείο εκκίνησης για μια νέα ζωή της τέχνης μπορεί να προέλθει μόνο μέσω της άμεσης διέγερσης από τον πνευματικό κόσμο. Πρέπει να γίνουμε καλλιτέχνες, όχι αναπτύσσοντας συμβολισμούς ή αλληγορίες, αλλά ανυψούμενοι, μέσω της όλο και μεγαλύτερης επίγνωσης, στον πνευματικό κόσμο.’

‘Η αλήθεια είναι προσιτή μόνο στον άνθρωπο που αγωνίζεται, εργάζεται και διεισδύει στα πράγματα με τις δικές του δυνάμεις και όχι στον άνθρωπο που δέχεται τις πρώτες εντυπώσεις των πραγμάτων, οι οποίες είναι μόνο κατά το ήμισυ πραγματικές.’

-Rudolf Steiner

Πρώτο Goetheanum: πίσω άποψη της εισόδου για το κοινό (μεγάλος τρούλος), μετά την τοποθέτηση των καρεκλών και του οργάνου.

Το έργο του Ανθρωποσοφικού Κινήματος ουσιαστικά είναι να μας γνωστοποιήσει κόσμους που μας περιβάλλουν κάθε στιγμή. Κόσμους στους οποίους ζούμε, αλλά για τους οποίους δε γνωρίζουμε τίποτα υπό κανονικές συνθήκες. Η Ανθρωποσοφία δε θέλει να μας γνωστοποιήσει κόσμους οι οποίοι είναι μακριά μας, δηλαδή κόσμους που μας είναι απρόσιτοι. Θέλει να μας φέρει πιο κοντά με τους κόσμους εκείνους που μας επηρεάζουν και μας περιβάλλουν. Ωστόσο, αυτοί οι κόσμοι είναι άγνωστοι για μας επειδή δε διαθέτουμε τα όργανα εκείνα που θα μας επιτρέψουν να τους παρατηρήσουμε.

Προς το παρόν, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να ενημερώσουμε για τους κόσμους αυτούς τους ανθρώπους. Μπορούμε μόνο να επισημάνουμε και να ενθαρρύνουμε τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που θα «ξεκλειδώσουν» τα όργανα εκείνα που θα τους επιτρέψουν να αντιληφθούν αυτούς τους υψηλότερους κόσμους.

~ *Rudolf Steiner: GA 88 : Βερολίνο, 28 Οκτωβρίου 1903*

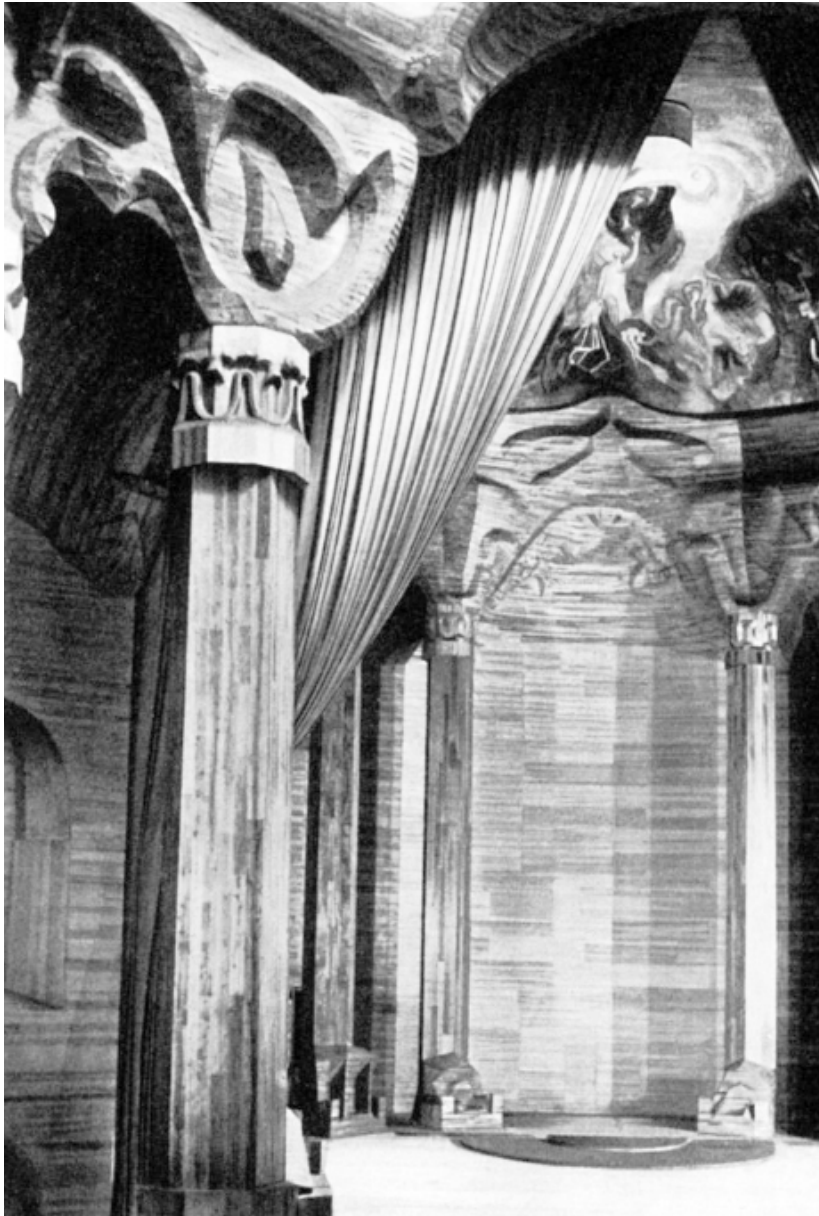
Πρώτο Goetheanum: Θέα από τη βεράντα με φόντο το Haus Duldek.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ ΤΟΥ RUDOLF STEINER

Τη βάση για την ανθρωποσοφικά προσανατολισμένη πνευματική επιστήμη αποτελούν τα γραπτά έργα του Rudolf Steiner (1861-1925). Παράλληλα ο ίδιος από το έτος 1900 ως το 1924 έδωσε πάρα πολλές διαλέξεις, τόσο δημόσιες, όσο και για τα μέλη της αρχικά θεοσοφικής και μετά ανθρωποσοφικής εταιρείας. Ο ίδιος δεν ήθελε αρχικά οι ελεύθερα δοθείσες διαλέξεις να τυπωθούν σε γραπτό λόγο, επειδή όσα ανακοινώθηκαν προφορικά δεν ήταν προορισμένα για γραπτό λόγο. Επειδή όμως πολλές διαλέξεις καταγράφονταν από ακροατές και κυκλοφορούσαν όλο και περισσότερο σε γραπτά με ελλείψεις και λάθη, αποφάσισε να βρεθεί μια λύση σ' αυτό. Αυτήν την αποστολή ανέλαβε η Marie Steiner-von Sivers (σύζυγος του Rudolf Steiner). Αυτή ανέλαβε να συγκεντρώσει τα στενογραφημένα κείμενα, να γίνει η απαραίτητη επιμέλειά τους και να εκδοθούν. Επειδή όμως ο ίδιος ο Rudolf Steiner λόγω έλλειψης χρόνου ελάχιστα τέτοια γραπτά μπόρεσε να διορθώσει, ζήτησε στις εκδόσεις όλων των διαλέξεών του, τις οποίες δεν πρόλαβε να διορθώσει, να αναφέρεται η επιφύλαξή του: «Να υποτίθεται ότι τα κείμενα που δεν έλεγξα μπορεί να έχουν λάθη».

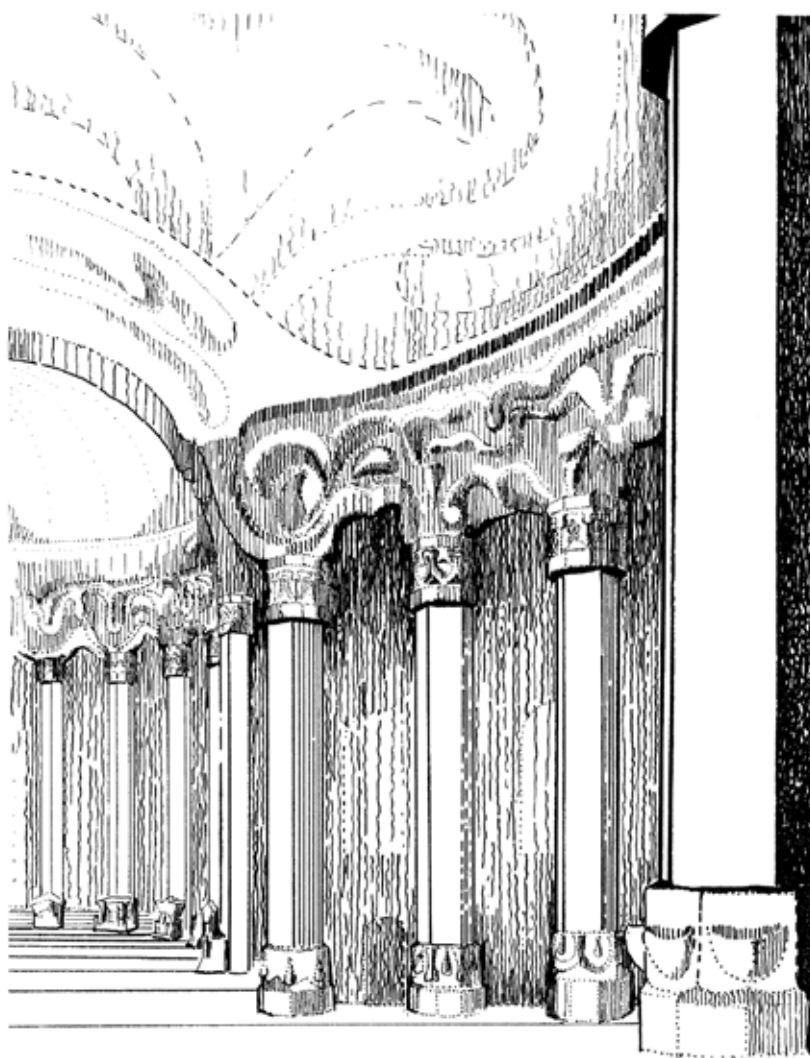
Μετά τον θάνατο της Marie Steiner-von Sivers (1867-1948) ξεκίνησε σύμφωνα με τις υποδείξεις της η έκδοση των απάντων του Rudolf Steiner. Το παρόν βιβλίο αποτελεί μέρος αυτών των απάντων.

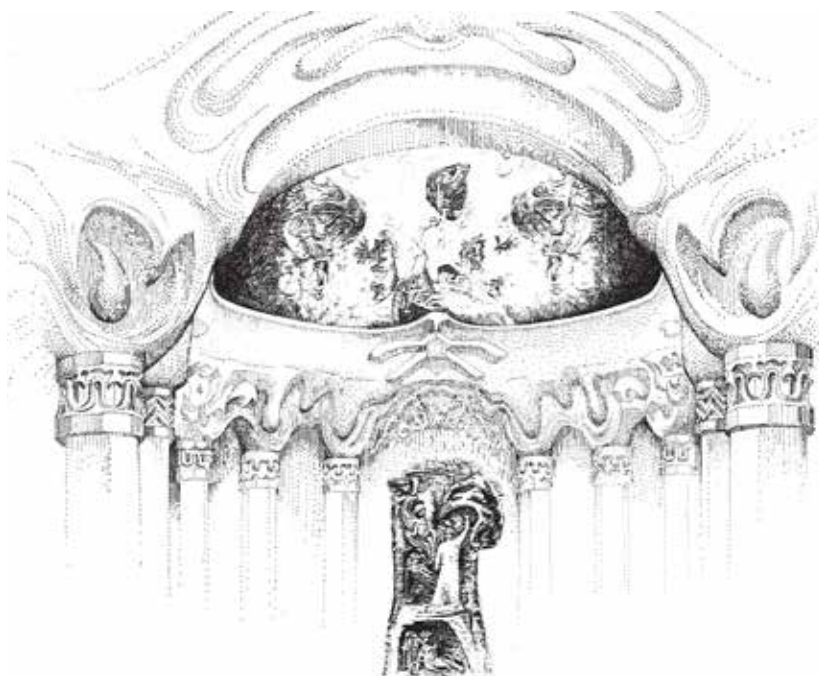
*Πρώτο Goetheanum: άποψη από τον μεγαλύτερο στον μικρότερο θόλο.
Ο μεγάλος κενός τοίχος στο πίσω μέρος είναι ο χώρος όπου επρόκειτο
να τοποθετηθεί το ξυλόγλυπτο έργο του Rudolf Steiner.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα του Εκδότη	13
Εισαγωγή από την Lydia Jansen van Vuuren	15
GA 35: Η αποστολή της Πνευματικής Επιστήμης και του κτηρίου της στο Dornach.	37
GA 101: Απόκρυφα στοιχεία & σύμβολα (1907)	
Διάλεξη I: 13 Σεπτεμβρίου - Ο δημιουργικός κοσμικός τόνος. Το κατακλύζον χρώμα και οι διαμορφωτικές δυνάμεις του Akasha.	81
Διάλεξη II: 14 Σεπτεμβρίου - Το συμβολικό νόημα της Κιβωτού του Νώε και των γοθτικών εκκλησιών. Ο συμβολισμός ορισμένων ζωικών μορφών και η σχέση τους με τα στοιχεία: φίδι, ψάρι, πεταλούδα, μέλισσα.	95
Διάλεξη III: 15 Σεπτεμβρίου - Ο συμβολισμός των αριθμών. Οι μυστικιστές και η εποχή του Κοπέρνικου. Η ενέλιξη, η εξέλιξη και η δημιουργία από το τίποτα. Ο αριθμός τέσσερα, το σύμβολο της δημιουργίας.	107
Διάλεξη IV: 16 Σεπτεμβρίου - Άνθρωπος, το πιο σημαντικό Σύμβολο. Οι Επτά Σφραγίδες.	121
GA 284: Για το χάος και το Σύμπαν	137
GA 284: Ένα ιδιαίτερο κτήριο στη Στουτγάρδη για την Ανθρωποσοφία από την απόκρυφη οπτική γωνία	149
GA 286: Και ο Ναός έγινε Άνθρωπος (1914)	161
GA 286: Τρόποι για μια νέα αντίληψη της αρχιτεκτονικής	
Πρόλογος της Marie Steiner	183
Διάλεξη I: 7 Ιουνίου - Το φύλλο Ακάνθου	191
Διάλεξη II: 17 Ιουνίου - Ο Οίκος του Λόγου	219
Διάλεξη III: 28 Ιουνίου - Η νέα αντίληψη της αρχιτεκτονικής	241
Διάλεξη IV: 5 Ιουλίου - Αισθητικοί νόμοι της μορφής	263
Διάλεξη V: 26 Ιουλίου - Ο δημιουργικός κόσμος του χρώματος	283

GA 287: Το κτήριο στο Dornach (1914)	
Διάλεξη I	303
Διάλεξη II	319
Διάλεξη III	343
Διάλεξη IV	369
Διάλεξη V	387
GA 288: Αρχιτεκτονικές μορφές	409
Βιογραφικό του Rudolf Steiner	426

*Λεπτομέρεια από το ξυλόγλυπτο έργο του Rudolf Steiner
με τίτλο 'Ο εκπρόσωπος του ανθρώπου'.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Έχουν περάσει πάνω από 100 χρόνια από τα εγκαίνια ενός αξιοσημείωτου αρχιτεκτονικού έργου. Στις 26 Σεπτεμβρίου 1920 έγιναν τα εγκαίνια του Goetheanum του Rudolf Steiner, σε έναν καταπράσινο λόφο στα περίχωρα του ελβετικού χωριού Dornach, κοντά στη Βασιλεία. Όταν για πρώτη φορά επισκέφτηκα το Goetheanum, το είδα να «σπιθιρίζει» πάνω στο λόφο και ένιωσα να με διαπερνά ένα διπλό ρεύμα εντυπώσεων. Αρχικά το είδα με τα «γήινα» μάτια του πολιτικού μηχανικού και το πρώτο ρεύμα εντύπωσης είχε να κάνει με την εξαιρετικά ασυνήθιστη για το κόσμο μας πλαστική, μορφή του κτηρίου και τον τρόπο που παράλληλα ξεδιπλώνει τη κίνηση του μέσα στο χώρο. Το δεύτερο ρεύμα εντύπωσης είχε προέλθει από κάτι ανώτερο που τότε δεν μπορούσα να προσδιορίσω με σαφήνεια. Ωστόσο όσο περνούσαν τα χρόνια, άρχισα να αντιλαμβάνομαι καλύτερα το βαθύτερο, πίσω από τα φαινόμενα, αόρατο φορτίο ιδεών με το οποίο εμπότιζε το κόσμο μας. Έτσι, αυτή η παράξενη δεύτερη εντύπωση ήταν που με οδήγησε στο να θεωρήσω απαραίτητη την έκδοση αυτού του ανθολογίου διαλέξεων του R. Steiner, προκειμένου να γίνει πιο σαφής, σε όσους πραγματικά ενδιαφέρονται, ο δρόμος προς μια νέα μορφή οργανικής αρχιτεκτονικής. Η ώθηση το να δούμε την Αρχιτεκτονική ως σύνθεση όλων των Τεχνών, στην ουσία μας προσκαλεί να αρχίσουμε να μειώνουμε την απόσταση που μας κρατά μακριά από το πνευματικό στοιχείο.

Η φωσφορίζουσα πρόταση του Steiner, λάμπει μέσα στο σκοταδισμό της ύλης που πυκνώνει όλο και περισσότερο στις κοινωνίες μας: «Ο άνθρωπος πρέπει να είναι σε θέση να σκέφτεται με χρώματα και σχήματα, όπως είναι σε θέση να σκέφτεται με όρους και σκέψεις»

Ο όρος «οργανική αρχιτεκτονική» περιλαμβάνει την ποικιλία των αρχιτεκτονικών προσεγγίσεων και εκφράσεων που αναπτύ-

χθηκαν σε διάφορα μέρη στις αρχές του 20ού αιώνα. Πρωτοπόροι όπως ο Frank Lloyd Wright, ο Antoni Gaudí και ο Rudolf Steiner άντλησαν, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, έμπνευση από τις αρχές της ζωντανής φύσης. Αυτό οδήγησε συχνά σε ελεύθερες και εκφραστικές μορφές.

Στο πλαίσιο του οργανικού κινήματος, η αρχιτεκτονική δεν παρατηρείται απλώς ως έκφραση του πολιτισμού και της κοινωνίας, αλλά και ως κάτι που επηρεάζει την εσωτερική και εξωτερική ζωή των ανθρώπων. Υπό αυτή την έννοια, ο άνθρωπος θεωρείται ως ένα φυσικό, ψυχικό και πνευματικό ον, συνδεδεμένο με το περιβάλλον σε όλα αυτά τα επίπεδα.

Πιο συγκεκριμένα ο Steiner χρησιμοποίησε την αρχή της μεταμόρφωσης, στις αφηρημένες μορφές της διακόσμησης και της κάτοψης του κτιρίου, συσχετίζοντας την αρχή αυτή με τις μελέτες του Γκαίτε για τη βιολογική μορφολογία. Δημιούργησε μορφές και χώρους που όχι μόνο εκπλήρωναν αλλά και απεικόνιζαν άμεσα τις λειτουργίες τους, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης τους με τους ανθρώπους που τις χρησιμοποιούσαν. Παρουσίασε τη νέα αρχιτεκτονική του προσέγγιση στο πλαίσιο μιας εκτενώς διατυπωμένης αρχιτεκτονικής θεωρίας, της οποίας πρωταρχικός άξονας ήταν η ενθάρρυνση της σαφούς προσαρμογής των σχεδίων των κτιρίων σε μια ολιστικά αντιληπτή ανθρώπινη φύση. Πρωτοστάτησε σε νέες τεχνικές και στυλ, τα οποία, μαζί με τις διαλέξεις και τα γραπτά του, επηρέασαν πολλούς σημαντικούς καλλιτέχνες και αρχιτέκτονες του εικοστού αιώνα.

Στην εποχή που η αρχιτεκτονική κυριαρχείται κυρίως από την οικονομία, τις τεχνικές δυνατότητες και τους κανονισμούς, η οργανική αρχιτεκτονική πρεσβεύει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει επίσης περιβαλλοντικές πτυχές, πολιτιστικό σκοπό και πνευματικότητα.

Γεράσιμος Ε. Κατραμάδος